

به نام خدا

دانشگاه صنعتی شریف
مرکز زبان‌ها و زبان‌شناسی

طرح درس
آشنایی با ادبیات فارسی

نیم‌سال اول ۱۳۹۸

استاد درس: مریم سیدان

الف) مشخصات درس

عنوان: آشنایی با ادبیات فارسی

شماره درس: ۳۱۱۱۹

پیش‌نیاز: ندارد

تعداد واحد (ساعت): ۳ واحد نظری (۴۸ ساعت)

نوع درس: عمومی

مقطع: دانشجویان کارشناسی

ب) **تعریف و هدف:** «زبان فارسی» از دوران باستان تا کنون، تحولات بسیاری را پشت سر گذاشته است. آنچه امروز زبان فارسی می‌نامیم ادامه‌یافته همان زبان فارسی دری است که از سال ۲۵۴ ق به بعد، به عنوان زبان رسمی ایران شناخته شد. «ادبیات فارسی» به مجموعه سخنان، نوشته‌ها و آثاری اطلاق می‌شود که به زبان فارسی نوشته شده‌اند و اندیشه‌ها، خیال‌ها و عواطف انسانی را به بهترین شکل بیان می‌کنند. به عبارت دیگر، در این آثار، جنبه‌های خلاقانه، زیبایی‌شناختی و هنری بر سایر جنبه‌ها برتری دارد. ادبیات هر قومی را می‌توان آینه‌ای دانست که روحیات، اندیشه‌ها، عواطف، عقاید، باورها، آداب و رسوم، وضعیت تاریخی، اجتماعی، سیاسی و بسیاری از ویژگی‌ها و خصایص دیگر و نیز سایر مسائل مربوط به آن قوم را، طی سالیان متمادی، در خود بازتاب داده است.

آموزش زبان و ادبیات فارسی به صورت نوین، بیش از یک قرن است که در ایران قدمت دارد. هدف از ایجاد این رشته آشنایی دانشجویان با مسائلی از قبیل تاریخ زبان و ادبیات فارسی، متون شاخص ادبی – اعم از شعر و نثر – و نیز علوم گوناگون ادبی بوده است. رشته زبان و ادبیات فارسی امروزه در بسیاری از دانشگاه‌های ایران و برخی از دانشگاه‌های خارج از ایران تدریس می‌شود.

درس «آشنایی با ادبیات فارسی» در دانشگاه صنعتی شریف عبارت از همان درسی است که در دانشگاه‌های دیگر با عنوان «ادبیات عمومی» یا «فارسی عمومی» یا عنوان‌هایی مشابه تدریس می‌شود و دانشجویان همه رشته‌های کارشناسی آن را می‌خوانند. هدف از ارائه این درس آشنا کردن دانشجویان با زبان فارسی، متون ادبی شاخص فارسی از گذشته تا امروز و نیز فنون ادبی است. موضوع این درس حوزه بسیار گسترده‌ای را در بر می‌گیرد اما پرداختن به همه مباحث زیرمجموعه آن در طول یک نیم‌سال میسر نیست. به همین دلیل، برای برقراری نظم در مطالب درسی و گریز از پراکنده‌گویی، باید آن را محدود کرد و با توجه به نیاز و علاقه دانشجویان به گزینش مواد درسی پرداخت. برای این منظور، می‌توان به شیوه‌های مختلف عمل کرد. مثلاً می‌توان شاهکارهای شعر و نثر فارسی را به ترتیب تاریخی خواند و به بررسی و تحلیل آن‌ها پرداخت. یا می‌توان چند شاعر و نویسنده صاحب‌نام را انتخاب کرد و در جلسات درس به‌مرور آثارشان را معرفی و بررسی کرد. در کنار این کار، می‌توان به زبان فارسی نیز پرداخت و درباره بعضی مهارت‌های نگارشی نیز با دانشجویان سخن گفت. همه این شیوه‌ها برای دانشجویان مفید خواهند بود و دریچه‌ای برای آشنایی بیشتر آنان با مقوله‌های یادشده به روی آنان می‌گشایند.

پ) برنامه درسی

برنامه نیم‌سال اول ۱۳۹۸ کلاس‌های آشنایی با ادبیات فارسی که نگارنده ارائه می‌دهد، بر دو حوزه تمرکز دارد:

- خواندن و توضیح و تحلیل تعدادی از بهترین نمونه‌هایی شعر و نثر فارسی
- بیان نکته‌هایی برای تقویت نگارش به زبان فارسی

سرفصل مطالبی که در کلاس مطرح می‌شود، به ترتیب عبارت است از:

هفته اول

- مباحث مقدماتی
- نگاهی به پیشینه زبان فارسی
- بحثی پیرامون آیین نگارش فارسی (۱): گونه‌های زبانی و انواع آن‌ها

هفته‌های دوم تا شانزدهم (به ترتیب دربارهٔ مواد درسی زیر بحث می‌شود)

- نثر کهن (۱): تاریخ بیهقی
- بحثی پیرامون آیین نگارش فارسی (۲): ویژگی‌های زبانی یک نوشتهٔ خوب
- شعر کهن (۱): شاهنامه
- شعر معاصر (۱): شعری از نیما یوشیج
- بحثی پیرامون آیین نگارش فارسی (۳): درست‌نویسی
- نثر کهن (۲): قابوس‌نامه
- شعر کهن (۲): خیام
- بحثی پیرامون آیین نگارش فارسی (۴): درست‌نویسی
- شعر معاصر (۲): شعری از اخوان ثالث
- شعر کهن (۳): غزل سعدی
- نثر معاصر (۱): داستان «داش‌آکل»
- نثر کهن (۳): اسرارالتوحید
- بحثی پیرامون آیین نگارش فارسی (۵): درست‌نویسی
- شعر معاصر (۳): چند غزل
- نثر کهن (۴): گلستان سعدی
- شعر کهن (۴): مثنوی و غزل مولوی
- شعر کهن (۵): غزل حافظ
- بحثی پیرامون آیین نگارش فارسی (۶): نوشتن کارنامه (رزومه) و نامهٔ اداری

ت) منبع درسی: ۱) جزوهٔ آشنایی با ادبیات فارسی؛ ۲) نکته‌هایی که در کلاس بیان می‌شود.
توضیح: مباحث هفتهٔ اول و نیز مباحث مربوط به آیین نگارش فارسی (۱ تا ۶) در جزوه نیامده است. این مباحث در کلاس تدریس می‌شود و دانشجویان می‌توانند یادداشت‌برداری کنند. به‌علاوه، دانشجویان لازم است به نکاتی که ضمن خواندن متن‌های جزوه بیان می‌شود، توجه کنند.

ث) فعالیت کلاسی

- ۱) مشارکت در خواندن متن‌ها در کلاس
 - ۲) ارائهٔ مقاله
-

نکاتی دربارهٔ ارائه مقاله:

- دانشجویان به گروه‌های دونفره تقسیم می‌شوند. برای هر دو نفر یک مقاله تعیین می‌شود. بهتر است دانشجویان کار را میان خود تقسیم کنند. مثلاً یکی مطالب را تنظیم کند و یکی ارائه دهد؛ یا هر دو مطالب را تنظیم کنند و هر یک ارائه بخش‌هایی را برعهده بگیرند.
- هر ارائه حدوداً پانزده دقیقه باشد.
- ارائه ساختار منسجم داشته باشد. مثلاً:
 - ذکر مشخصات مقاله (عنوان، نام نویسنده، نام مجله، سال انتشار)
 - مقاله شامل چه بخش‌ها یا چه مباحثی است؟
 - نکات کلیدی آن چیست؟ (بخش اصلی ارائه)
 - ارائه‌دهنده به مطالب مسلط باشد.
 - به نحوهٔ بیان و ارتباط با مخاطبان دقت کند.

نحوهٔ امتیازدهی به ارائه‌های کلاسی: مدت زمان (۵, ۰ نمره)، ساختار منسجم (۵, ۰ نمره)، نکات کلیدی (۱ نمره)، تسلط به مطالب (۵, ۰ نمره)، ارتباط با مخاطبان (۵, ۰ نمره)

ج) روش ارزیابی دانشجو: فعالیت کلاسی، آزمون نهایی
توزیع نمره

ارائه کلاسی: ۳ نمره

مشارکت در خواندن متن در کلاس: ۱ نمره

آزمون نهایی: ۱۶ نمره (زبان و نگارش: ۴ نمره؛ ادبیات: ۱۲ نمره)

چ) زمان حضور در دفتر برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های دانشجویان

یکشنبه‌ها ۱۳ تا ۱۵، سه‌شنبه‌ها ۱۳ تا ۱۵

نشانی دفتر: دانشگاه صنعتی شریف، ساختمان ابن سینا، طبقهٔ چهارم، مرکز زبان‌ها و زبان‌شناسی،

اتاق شمارهٔ ۸، مریم سیدان

شمارهٔ تلفن: ۰۲۱۶۶۱۶۴۷۳۶

رایانامه: seyedan@sharif.edu